

Maahanmuuttajien oppimisen haasteista

Projektin aikana olemme kuulleet useiden maahanmuuttajien olevan huolestuneita omasta muististaan ja siitä, että uusien asioiden opiskelu kuten suomen kieli on haastavaa. Useat henkilöt ovat myös kertoneet kuormittavasta elämäntilanteesta, johon liittyy huolia ja murheita, unettomuutta ja stressiä. Nämä luonnollisesti vaikuttavat negatiivisesti jaksamiseen ja keskittymiseen ja opiskeluun. Suomen kielen opettajat ovat ilmaisseet myös huolensa joistain opiskelijoista, jotka eivät näytä oppivan suomen kieltä, vaikka ovat opiskelleet sitä jo pidemmän aikaa. Tämä turhauttaa sekä opettajia mutta ennen kaikkea opiskelijaa itseään.

Koulun penkillä

Ryhmissämme on käynyt ilmi, että maahanmuuttajat ovat koulutustaustoiltaan hyvin erilaisia ja tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista. Koulunkäynti ja opiskelutyyli voivat erota eri maissa ja henkilöt tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista. Osa on hyvinkin korkeasti koulutettuja, osa taas on voinut käydä koulua vain muutaman vuoden, jos sitäkään. Koulutustausta vaikuttaa henkilön kykyyn omaksua ja oppia uutta tietoa sekä ylipäättään siihen, miten henkilö pystyy toimimaan ja pärjäämään uudessa kulttuurissa. Usein Suomessa täytyykin ensin opiskella oppimistaitoja kuten itsenäistä opiskelua ja ajattelua ulkoa oppimisen sijaan.

Monissa maissa opetus on hyvin autoritatiivista. Opettaja on auktoriteetti ja oppilas ottaa vastaan sen mitä opettaja sanoo. Joissain maissa opiskelu perustuu paljolti näönvaraiseen oppimiseen, esimerkiksi matematiikkaa ja laskemista voidaan opiskella päässälaskuina ja silloin kynä- ja paperitehtävät voivat tuntua hyvin vierailta. Lisäksi on voitu kasvaa ympäristössä, jossa ei ollut käytössä kirjallista materiaalia. Eräs 4-vuotiaana Suomeen muuttanut kertoi kasvaneensa pakolaisleirillä, jossa ei ollut mitään koulutarvikkeita tai leluja, ei kenkiä, ei hammasharjoja. Lapsuuden ajan koulutuksen sekä luku- ja kirjoitustaidon puutteella on myös vaikutuksia aivojen toimintaan ja rakenteeseen myös muissa kuin aivojen kielialueella. (Carreiras et al. (2009), Castro-Caldas et al. (1998 – in Nielsen and Jørgensen 2013)). Näin se heijastuu myös koko aivoterveeyteen.

Yksilön kapasiteetista ei voi kuitenkaan päällepäin arvioida mitään. Usein ennakkoluulot ja pelkästään jo suomenkielen puute voi synnyttää vääränlaisia ennakkoluuloja tai käsityksiä toisen osaamattomuudesta. Olemme huomanneet, että on todella tärkeää, ettemme aliarvioi eri kulttuuritaustaisten henkilöiden osaamista tai oppimistaitojaan puutteellisen kielitaidon tai luku- tai kirjoitustaidottomuuden perusteella. On hyvä olla tietoinen siitä, että kaikilla

maahanmuuttaneilla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa, esimerkiksi Afganistanissa yli 50% aikuisista on lukutaidottomia. Maailman lukutaidottomista aikuisista naisia on 64 %. Luku- ja kirjoitustaidoton ei välttämättä halua tuoda asiaa aktiivisesti esiin ja voi pärjätä monta vuotta yhteiskunnassa ilman tätä taitoa. Eräs henkilö oli tullut toimeen Suomessa jo 16 vuotta ilman luku- ja kirjoitustaitoa. Näyttää siltä, että luku- ja kirjoitustaidoton voi pärjätä oman yhteisönsä tuella pitkäänkin, ja ei ohjaudu perusopetuksen pariin lainkaan.

Olemme huomanneet, että usein itsenäinen opiskelu ja ongelmien ratkaiseminen yksin saattaa olla haastavaa. Esimerkiksi vähän kouluja käyneiden naisten kohdalla, joita olemme tavanneet, on ollut tehdä esimerkiksi erilaisia hahmottamiseen liittyviä tehtäviä. Kartanlukeminen tai kolmiulotteisen hahmottamisen tehtävät ovat olleet todella vaikeita. Monesti osan kasvoilla saattaa nähdä kysyvän ilmeen miksi tällaisia harjoituksia ylipäätään tehdään. Yksi syy on varmasti se, että ei olla harjaannuttu tämänkaltaisiin tehtäviin eikä esimerkiksi kartanlukutaitoa ole välttämättä tarvittu aiemmin. Joillain henkilöiden kohdalla kyse saattaa olla todellisista oppimisvaikeuksista, joihin voi olla monia syitä. Jossain tapauksissa voi syynä olla heikkolahjaisuus, jonka on arvioitu voivan johtua esimerkiksi sukulaisten välisillä liian läheisillä avioliitoilla.

Oppimisen edellytyksiä

Oppimisen edellytys on se, että ihminen voi hyvin ja hänen mielenterveys on riittävän vahva. Sopiva stressi ja vireystila mahdollistavat oppimisen, mutta liikana se toimii negatiivisesti aiheuttaen unettomuutta, ahdistusta ja muisti- ja keskittymisongelmia ja estää siksi oppimisen. Traumaattisen stressin vaikutus on aina yksilöllinen, mutta tiedetään, että se vaikuttaa erityisesti pitkäkestoiseen muistiin ja sekoittaa muistin normaalia toimintaa. Erilaiset sotatraumat ja muut traumat voivat toimia vahvoina oppimisen lukkoina. Lisäksi stressi muuttaa aivojen kokoa, rakennetta ja toimintaa.

Trauman kanssa eläminen ja siitä selviäminen edellyttää rutiineja ja voimavaroja. Silloin mielessä ei jää tilaa uuden oppimiselle. Usein häiriöön liittyy usein myös muita psyykkisiä ongelmia kuten masennusta, päihteiden väärinkäyttöä, muutoksia muistissa ja kognitiivisissa toiminnoissa. Kaikki tämä yhdessä johtaa siihen, että henkilön sosiaalinen toimintakyky vaarantuu. Tästä voi seurata erilaisia ongelmia muun muassa koulu-, työ- ja perhe-elämässä, jotka pahimmillaan heikentävät toimintakykyä ja estävät integroitumisen uuteen yhteiskuntaan.

Kirjoittaja: Pauliina Rämpötti, MEMONI-Monikulttuurinen muisti -projekti, Salon Muistiyhdistys.